

De dromers

MAURITS WAGENVOORT

ROMAN

[A]

- Rondon Couperus -

LEESFRAGMENT

- *Rondom Couperus* -
nr. 4

Onder redactie van
Sander Bink

De dromers is het vierde deel in de reeks *Rondom Couperus*, waarin door Louis Couperus bewonderde, beïnvloede of anderszins verwante literaire teksten van rond 1900 zullen worden uitgegeven.

In deze reeks verschenen:

- 1 M.G.L. van Loghem *Fokel*
- 2 Cécile de Jong van Beek en Donk *Hilda van Suylenburg*
- 3 Henri Borel *Vlindertje*

LEESFRAGMENT

Maurits Wagenvoort

De dromers

Met een nawoord van
Sander Bink

[ASTORIA]

UITGEVERIJ

Benthuizen

LEESFRAGMENT

Voor het eerst verschenen in 1900 onder de titel *De Dreamers*, in 2 dln. uitgegeven
door H.J.W. Becht te Amsterdam
De tekst werd voor deze uitgave herspeld en daar waar nodig geacht
behoedzaam gemoderniseerd
Copyright deze editie © 2019 Astoria Uitgeverij, Benthuizen
Copyright nawoord © 2019 Sander Bink
Omslagbeeld: Henri de Toulouse Lautrec, *Au Moulin Rouge* (1892-95),
The Art Institute of Chicago

ISBN 978-94-91618-60-4

NUR 301

*Behoudens de uitzonderingen van de Auteurswet
mag niets uit deze uitgave worden veeveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.*

www.astoriauitgeverij.nl

O, nu begreep hij de loutere levensvreugde van de dieren! Het leven te genieten, het leven alleen, niets anders dan het leven: te ademen met krachtige longen, te zien met jonge ogen, te horen met onfeilbare oren, zijn lichaam te voelen warm van bloed, zich te kunnen bewegen, was er nog meer geluk nodig om het leven lief te hebben? Hij voelde zich zwak nog; zijn lichaam was pijnlijk van het lange liggen, als geslagen door zware knuppels; de gewrichten waren stram, zijn hoofd leek zo licht, het denken scheen eruit weg te vloeien, maar hij leefde en hij begeerde niets meer. Juist dit nu allengs hergroeiende zwakke leven, lichtend in zijn ziel, zoals een dageraad licht, na de nacht van zijn ziekte, was vol stille blijdschap, vol vredige genieting, vol gefluisterde beloften van kracht, van kunnen, van daden en van liefhebben: woorden, zwaar van betekenis, die zijn denken niet kon bewegen en hem vermoeiden, maar zo lief vermoeiden dat de vermoeienis zelf een blijheid was. Hij glimlachte, terwijl hij zijn vermagerde bleek geworden handen aankeek en de vingers bewoog. Hij werd vrolijk bijna toen hij de knieën optrok en de tenen bewoog – o, te leven, de naamloze vreugde van het leven, eindelijk het leven te genieten als een geluk waaraan al het andere ontkiemt!

Hij soesde voort, half slapend, in vagere verwerking van het naakte levensgeluk. Hij voelde zich niet meer, enkel vaag bewust zeer, zeer gelukkig te zijn, niets meer verlangend dan te leven, niets anders, en geleidelijk werd zijn denken weer scherper, hij merkte de zonneschijn op in zijn vertrek: een schuine straal van rijk goudlicht, afstuitend op de plaat van *l'Eternel Crucifié*. Zonder dat deze waarneming een gedachte in hem vormde, glimlachte hij tegen die zonnestraal en sloot de ogen, vermoeid van te veel genot, maar die lichtstraal voelde hij in zich, had hij in zijn gesloten-ogen-zien: alles was zo schoon, alles was zo gelukkig, alles was zo volmaakt!

En Mlle Malise, zijn buurmeisje? Zijn gesoes stond stil voor die naam. Binnenin het lichtende duister van zijn ogen zag hij haar plotseling omstraald van zonneschijn. Dat was zo heel wonderlijk, zo uitermate schoon en gelukkig! Hij herinnerde zich dat hij daarover al meer gesoesd had: hoe zij daar kwam, in zijn kamer en hem verpleegde? Eens,

lang geleden scheen 't, had hij de ogen geopend en haar in zijn kamer gezien; zij naaide poppenkleren, zoals beneden bij haar moeder. Zij had iets gezegd, hij herinnerde zich niet meer wat. Waarom was zij er nu niet? Het scheen hem of de zonnestraal die, onder het optinten van de kleuren van zijn platen, voortgleed over de wand, en reeds de drempel van zijn slaapkamertje had bereikt, van haar was, alsof zij er die had achtergelaten. Waarom was zij nu niet bij hem? Hij zou zich nog gelukkiger gevoeld hebben, nog blijer omdat hij leefde en ademen kon en zich bewegen, indien zij bij hem ware geweest. Nu, met een lichte schakering van ontevredenheid in zijn gevoel van heel gelukkig te zijn, draaide hij zich om, ineens, maar o, die pijn in zijn lichaam, wat was hij stijf en zwak, en hij had slaap. Maar het denken aan Mlle Malise was te klaar in zijn hoofd, en streed tegen zijn slaaplust. Hoelang was hij ziek geweest, en wat eigenlijk had hij gehad? Zou zij altijd in zijn kamer geweest zijn om hem op te passen en te verplegen, terwijl zij onderwijl haar aardig knutselwerk deed in kleurige zijden lappen, bestikt soms met witte pareltjes of gesierd met mooie kant? 's Nachts natuurlijk niet, want ze had moeten rusten. En wanneer ze zelf nu eens ziek was, van vermoeidheid, van... hij wist niet wat? Onrustig, plotseling, draaide hij zich weer om, niet gevend om de pijn in zijn leden, die hem goed deed, want het was alsof uit de pijn zelf in zijn lichaam nieuwe kracht kwam. Zeker, hij was zwaar ziek geweest, maar het leven kwam in hem terug, zich sterkend door elke beweging, zo sterk al, dat hij lust voelde op te staan.

Hij lag een poos lang die gedachte aan te staren. Zou hij opstaan? Als Mlle Malise dan bovenkwam, zou zij hem op vinden en verrast zijn. Want ziek kon ze niet wezen, hij voelde dat zij niet ziek was. Nee, ziek was ze niet. Hij keek op zijn klokje op de schoorsteenmantel. Het was opgewonden, want het tikte. Dat had zij natuurlijk gedaan, of misschien ook wel Mme Prat, zijn werkster? Nee, die niet... die zou aan zoiets nooit gedacht hebben; zij! Het was halftien... opstaan? Met opgetrokken knieën, de handen onder zijn hoofd, dacht hij over die vraag na... zou hij opstaan? 't Was wel lekker in bed... hij trok de dekens op tot aan zijn kin. Hij wist eigenlijk niet of 't wel goed was dat hij opstond... Als Mlle Malise er nu geweest was, zou hij haar gevraagd hebben of hij al mocht opstaan, of de dokter het goed vond dat hij opstond. Waarom was zij er nu niet?... Indien hij lust had op te staan... hij was beter nu... hij voelde zich

sterk genoeg om op te staan... maar 't was ook nog wel goed zo'n beetje te blijven liggen, te genieten van het heerlijke leven dat in hem terug was gekomen. O, de rijkdom, het geluk, de schoonheid van het leven en niets anders dan het leven!

Hij strekte zich in zijn bed uit, keerde zijn gezicht naar de wand, trok de dekens dicht om zich heen, soesde weg en sliep in. Hij ontwaakte door het openen van de deur in zijn studeerkamertje. Mlle Malise? Nee, Mme Prat: hij hoorde 't aan haar zware ademen. Zij bleef een ogenblik in het andere vertrek en ging zijn keukentje binnen waar zij de kraan opende: het water dat ineens kletterde. Toen zij in zijn werkkamertje terugkwam, wachtte hij haar, in het verlangen dat zij bij hem zou komen en hem toespreken. Er was nu ietwat ontevredenheid in hem, iets als verdriet, dat hij plezierig vond te verzwaren: hij was zo alleen, niemand liet zich aan hem gelegen liggen. En die Mme Prat die hem niet hoorde zuchten! Met een zachte stem, die hij moedwillig wat lijdend maakte, riep hij haar, maar zij hoorde hem nog niet, en hij moest wel zo luid mogelijk roepen, want zij was weer het keukentje binnengegaan, waar het water ophield te kletteren. Hij moest wel luid roepen, en hij riep luid, maar zo dat er iets van het zieke in zijn stem was: 'Madame Prat!' – toen kwam zij haastig zijn slaapkamer binnen, met een kan water in de hand, en al op de drempel zei ze: 'Here-m'n-God, meneer, ben u wakker, ben u weer beter?'

Hij antwoordde niet, knorrig dat die oude vrouw zomaar dadelijk op de veronderstelling kwam dat hij weer beter was. Dat kwam omdat hij zo luid had geroepen. Hij veinsde nog heel zwak te zijn, beheerst door het verlangen om verzorgd te worden. Jazeker, hij had nog hulp nodig, hij was nog heel ziek, Mlle Malise moest weer komen. 'Of hij weer beter was?' Hij zei gemelijk dat hij nog helemaal niet beter was en zich nog heel zwak voelde. Maar dat zeggen scheen weinig indruk te maken op de werkster: de dokter had gezegd dat hij beter was, dat hij versterkende middelen moest hebben en mocht opstaan. Wat 'n ongevoeligheid bij zo'n mens! Als hij nu zelf wist dat hij níét beter was, niet kon opstaan. Hij zuchtte zwaar, hij steunde van pijn, hij had wel willen schreien. Mme Prat dribbelde nog even zijn slaapkamer door, zonder op hem te letten, en terwijl ze weer verdween om naar het keukentje te gaan, zei ze zo onverschillig weg, alsof dat niet alles was wat hij op de wereld wenste:

'Strakkies komt madame Rénouard u 'n kop bouillon brengen met 'n

eitje; ik zal d'r zeggen dat u wakker bent.'

En daar lag hij nu, stil, zijn geluk van beter te zijn weer genietend, maar zich zwak voelend, heel zwak, heel ziek nog. Mlle Malise moest nog veel bij hem zitten, daar lag hij nu af te wachten, geduldig, als een zoet kind, tot het Mme Prat inviel heen te gaan en Mlle Malise te roepen. Die Mme Prat was zo dom! Hij voelde iets als hekel voor haar, maar hekel kon hij niet voelen, want daar was hij niet sterk genoeg voor, buitendien voelde hij zich ook te gelukkig. Het was nu een heel ander geluk dan straks, toen het in hem jubelde van te leven. Nu was zijn geluk stil, effen, als het watervlak van een vijver, en zijn wachten op Mlle Malise was daarin als een blanke zwaan, onbeweeglijk. Hij verlangde wel zeer haar te zien, maar het wachten zelf op haar was al geluk, nu hij wist dat zij zou komen... en plotseling, uit zijn sluimer, schrok hij wakker door het openen van de deur, en haar stem die fluisterend vroeg: 'Slaapt-ie?'

Hij hoorde niet het antwoord, maar dadelijk kwam zij zijn kamer binnen, Mlle Malise! Zij glimlachte, zag hij, en zij droeg een grote bouillonkop voor zich uit op een blaadje. Hij sloot nu weer de ogen, bedwelmd door de heerlijkheid van haar te zien... en ook omdat hij nog heel ziek was, heel zwak, en zij dus bij hem moest blijven! Hij voelde wel een grote lust haar aan te zien, haar te zien glimlachen, maar hij was bang dat zij dan weer gauw zou heengaan, denkend dat hij beter was. En hij was op verre na nog niet beter. Maar zij sprak nu, en hij moest wel de ogen openen terwijl zij sprak.

'Hoe gaat 't nu, meneer Hugo?' vroeg zij, de kop bouillon op het tafeltje zettend, naast zijn bed. 'De dokter zegt, dat we beter zijn, dat is te zeggen, dat we mogen opstaan. Als het weer goed blijft, mag u zelfs over een paar dagen eens uit. Dat zal een feest zijn! Het is heerlijk lenteweer: als u straks op bent, zal u zien hoe helder de hemel is.'

Hij antwoordde niet; hij zag haar aan, stom van geluk haar te zien. Hij verhief zich wat in zijn bed, steunend op een elleboog, en zij reikte hem de bouillon, die hij in kleine teugen opslopte. Zij sprak voort, en onder het drinken, bleef hij haar aanzien met grote, dankbare ogen. Hij was heel erg ziek geweest, wekenlang, zei ze: dat had maar geijld, geijld van arme lieden, van rechtvaardigheid, van vrijheid, van lelijke anarchisten, en menigmaal had hij haar bang gemaakt, o, heel bang voor de nare dingen die hij zei.

Wat was dat voor een leven dat zich plotseling voor hem opende, terwijl zij sprak en hij gretig de bouillon dronk? Hij hield even op met drinken, om te ademen, diep. Hij hoorde Mme Prat in zijn studeerkamertje het venster openen, en een zachte, frisse luchtstroom, die hem wel deed, vloeide zijn slaapvertrek binnen. Wat was dat voor een leven, hoe gleed er ineens iets als een schaduw over zijn geluk? Het was wonderlijk dat hij nergens anders aan kon denken dan aan zichzelf, en hij vond zich gelukkig, als omgeven van licht, en toch, buiten de kring van dat licht was er een duistere chaos waarin hij vergeefs trachtte met zijn denken door te dringen.

Maar Mlle Malise sprak door, haar stem was zo zacht, zo lief-zacht, en hij slurpte zijn bouillon op. Alle burens hadden medelijden met hem gehad, zo alleen ziek in dit grote Parijs, en niemand om hem te verplegen. Men had wel een liefdezuster kunnen laten komen, maar hoe goed, hoe lief de zusters der armen ook zijn, hoe handig vooral om zieken te verplegen, door de genade van de Heilige Jonkvrouw bezielde tot een moeilijk en zelfopofferend werk, er was toch iets dat haar en mama er niet in beviel, iets alsof zijn vrienden hem maar aan zijn lot overlieten. En dat was niet het geval geweest, want heel dikwijls was 'n meneer naar hem komen vragen, 'n meneer met een ietwat hoge rug en lange haren, die er heel wonderlijk uitzag, 'n landgenoot, die zei dat hij schilder was, en haar en haar moeder had uitgenodigd om op zijn atelier, ergens te Montrouge, te komen kijken...

'Terhaer!' zei Hugo, haar in de rede vallend.

'Juist, Terhaer!' Nu, die mijnheer had gevraagd of zijn landgenoot ook iets nodig had dat hij voor hem kon meebrengen. Dat was toch heel lief van hem, nietwaar? Buitendien, waren haar moeder en zij ook niet zijn vrienden? Zijn naaste vrienden nog wel? Kort en goed: ze hadden besloten geen zusters der armen te roepen, maar dat haar moeder en zij hem zouden verplegen. En verbeeld u, Mme Prat had dat niet behoorlijk gevonden: dat mama hem verpleegde, dat was tot daar aan toe, maar zij: 'n jong meisje! 'Ben je mal, mens?' had ze gezegd. 'Ik ben geen jong meisje meer, achtentwintig, met je verlof.'

Hugo had de bouillon gedronken, hij langde Mlle Malise de kop, en terwijl hij nu zijn dankbare ogen, die geen moment hadden opgehouden haar aan te zien, sloot, zei hij, op zijn kussen terugvallend: 'Merci, mademoiselle Malise!'

‘Ik zal hier op de stoel uw goed klaarleggen, dan kan u straks opstaan,’ vervolgde Mlle Malise, en zij haalde uit een kast zijn kleren tevoorschijn. ‘Mama en madame Prat zullen u helpen aankleden, en ik moet naar m’n magazijn, weet u.’

Hugo knikte toestemmend, en zuchtte. Men maakte wel haast, dacht hij, met zijn beterschap, en dat terwijl hij zich nog heel zwak voelde en nog zo gaarne had willen worden opgepast... door Mlle Malise. Maar dat scheen nu voorbij. Zij was met een vriendelijk: ‘Tot ziens, meneer Hugo!’ heengegaan.

Hij lag nu te mijmeren, over haar, over zijn ziekte, over zijn moeder daarginds in het Brabantse dorp: zijn oude, bijna blinde moeder, die misschien niet eens wist dat hij zo ziek was geweest, en ongerust zou zijn omdat hij in zo’n lange tijd niet had geschreven, en onderwijl luisterde hij naar de geluiden die van buiten in zijn kamer drongen, zwakke geluiden: de hoefslag van een paard op het plaveisel, het blaffen van een hond, het gezang uit een werkplaats beneden, de stemmen van bureu, de lang aangehouden roep van een straatventer, en dan, als een woelende zee, het gegons van de stad. De rue d’Orchampt lag op de rug van Montmartre, hij woonde in het zolderappartementje – twee kamertjes en een keukentje – van het hoogste huis in dat stille straatje, dicht bij de kerk van het Heilige Hart, waaruit soms het misgezing tot hem doervloeiende, en hij schertste wel dat hij de hoogstgeplaatste bewoner van Parijs was, alleen hoger nog misschien de lichtwachter van de Eiffeltoren. Een sterke begeerte kwam in hem om Parijs terug te zien, uit zijn hoge venster: haar terug te zien als op die zonnige zomerdag, toen hij voor ‘t eerst deze woning betrad. Op het punt Mme Prat te roepen, die nog in zijn studeerkamertje doende was en heen en weer dribbelde, werd hij daarin teruggehouden door een zacht tikken op zijn deur, die dadelijk werd geopend. Het was Mme Rénouard. Zij wenste hem geluk met zijn herstel en zei, dat hij nu een poos mocht opzitten en zij hem helpen kwam om hem aan te kleden. Maar hij meende alleen wel te kunnen opstaan en zich aankleden, en inderdaad stond hij nu op, maar voelde zijn hoofd dadelijk zo licht, dat hij weer zitten ging op de stoel naast zijn bed. Dat duurde maar een ogenblik: zijn lichaam voelde zwak nog en pijnlijk, maar iets als wilskracht kwam in hem op, gepaard aan een stille blijheid om zijn herstel. Hij had haast nu Parijs te zien; hij schoot zijn broek aan, stak de voeten in zijn sloffen,

waste zijn gezicht en handen en terwijl hij zich met de handdoek droogde, en Mme Rénouard, die hem met blijde verwondering aanzag, voortging te vertellen van zijn ziekte, en wat de dokter gezegd had, wierp hij uit zijn slaapvertrek, door het geopende venster van zijn studeerkamer-tje heen, al een blik naar buiten: niets dan de blauwe ietwat wit-doorwaasde hemel, waartegen, als een lange, rechtgetrokken streep, de Eiffeltoren afzwartte.

Het was een van die mooie dagen van Parijs, zoals april er enkele heeft, waarop de stad met haar tuilen van pas ontloken groen, doet denken aan een jonge vrouw die zich getooid heeft. Hugo, nadat hij zijn studeerkamer was binnengegaan, bleef een ogenblik voor het geopende venster stilstaan, bewogen van geluk, bekoord door het verschiet van de arbeidzame stad. Hij zag even uit zijn venster omlaag, in de binnenplaatsen van de huizen, door de lantaarns van de werkplaatsen, waar mannen en vrouwen, wier gepraat hij horen kon, de rappe handen bewogen. Maar dat was te dichtbij, hij zag daar te veel lelijks. Wat hem, terwijl hij neerviel op een stoel voor het venster, roerde van dankbare schoonheidsgenieting, was het geheel: de onafzienbare stad, vaag gekleurd, grauw, bleekroze, een reuzenmassa van op elkaar gestapelde vakken met bonte opschriften, vele, maar wier kleuren wegvaagden in het overal grauwe eromheen: een oneindigheid van rechte en schuine lijnen, de daken donker, glimmen in de zonneschijn; hier en daar de rechte inkervingen van de straten en boulevards, met de kleine, donkere mensenlijfjes daarin, als insecten, en tussen dat grauwe-lijnen-verschiet, de lichte vlekken van de parken, als groene tuilen vastgeprikt door gouden spelden, want op sommige plaatsen glansde het verguldsel van een koepeltje, zó, voor zijn zien uit, op de platte kroonlijst van de Printemps, zó, heel ver, als wegdeinend in het verschiet, de koepel van het Invalides. Dat alles leefde en bewoog in zijn stil zijn, en 't leek hem verrukt, dat hij haar zo schoon zag, als had zij zich voor zijn beterschap getooid, alsof zij zich verdeelde in honderden levende wezens: oude, goede vrienden, die hem de hand kwamen drukken en zeggen; 'Ha, ha, *cher* Hugues, ben je weer beter?' Luider van stem dan alle anderen, ietwat schrill, haastiger dan alle anderen, kwam de Eiffeltoren van rechts naar hem toe, zo mager, zo lang, zo alleen in de blauwe lucht, en de Arc de Triomphe dook kleintjes uit haar groene schuil op, en zei: 'Kom weer eens gauw kijken, mijn avenues zijn nu mooier dan ooit.' Voor zich uit

zag hij, als een lichtgroene vlek, het dak van de Madeleine met het beeldengeschaaduw in het timpaan, maar zij was zo gedrongen in haar omgeving van zware vierkanten dat haar stem niet tot hem opkwam; daarentegen vlugjes, kleintjes, als een recht opgestoken vinger, wenkte in de fleurige uitholling van de Place de la Concorde, de obelisk hem toe, en daarachter, uitwijkend, het Palais Bourbon met zijn twee grauwe vleugels, zwaar neergestreken op de daken van de omgeving. Maar meer links zag hij een hele groep oude vrienden: de koepel van het Institut, de beeldgroep op de platte koepel van de Opéra, de twee dikke opgestoken stompen van de Notre-Dame, zo zwaar dreunend naast de ranke spits van de Sainte-Chapelle, als een tak gegroeid uit de logge torenstam van het Palais de Justice, en verder weg nog, het Hôtel de Ville. In het wijde verschiep was alles klein, kleiner naarmate het verder weg was. Hugo zag niet alles tegelijk: al die vrienden kwamen, de een na de ander, óp voor zijn zien. Hij behoefde ze niet te zoeken: zij waren daar, zij doken óp zodra zijn blik in hun richting kwam, en in het zonlicht van die lentemorgen schenen zij zich te verheugen, dat hij hen daar weer, zoals voorheen, aan zijn venster zat aan te zien, de ogen peinzend zoals altijd, wanneer hij over de stad heen zag, maar nu niet, zoals anders, met een mengeling van droefheid en toorn in zijn oog, want hij voelde zich gelukkig nu omdat hij zijn leven terug had, en het leven zo blij was, gelukkig omdat Parijs zo mooi was, en uit het geschuif van haar lijnen en vakken, gedragen door haar torens en koepels, zwevend over het groen van haar parken, óp naar de blauwe, loutere hemel, een blank en goudstralend idee ging, bemoedigende gedachte aan kracht, aan continuïteit, aan arbeid.

Mme Rénouard waarschuwde hem dat hij niet te lang daar moest blijven zitten, halfgekleed nog maar, en op dat ogenblik ook voelde hij zijn hoofd licht, bewogen door een ontroering die hem in tranen dreigde te ontvloeien, maar hij hield zich in, trok het jasje aan dat Mme Prat hem bracht en zette zich toen, met de rug naar zijn boekenkast, in de oude leuningstoel aan zijn schrijftafel met de stapels boeken en papier, nu, herinnering aan zijn ziekte, ordelijk aan beide zijden op hoopjes gelegd, de inktkoker netjes in het midden. Hij deed het hoofd leunen op zijn linkerhand en dacht na, zijn geluk ietwat doorwaasd van die weemoed, die de terugwerking is van een te groot genot: het schouwspel van Parijs, blij glimlachend van lente, van moed, van kracht. Het was

hem te sterk; hij was nog zo zwak dat het denkbeeld, even maar in zijn gemoed opkomend, dat hij hier vreemd en, ondanks allen, alleen was, hem de tranen in de ogen deed schieten. Maar Mme Rénouard, terwijl de werkster met een groet heenging, kwam tegenover hem zitten en begon weer van zijn ziekte te vertellen: hoe vreemd zij en Malise het een paar weken geleden gevonden hadden dat hij een paar dagen lang niet was aangekomen. ‘Waar zou meneer Hugo zitten?’ had Malise al gezegd, tot zij er Mme Prat naar gevraagd hadden: ‘Gut ja, die arme meneer is doodziek, hij ijlt.’ Nu, ze hadden geen benen genoeg gehad, Malise en zij, om dadelijk de trap op te vliegen, en jawel, daar hadden ze meeneer Hugo in zijn bed gevonden, ijlend, met een hoge koorts. Natuurlijk hadden ze dadelijk om de dokter gestuurd, en toen hadden zij en Malise beurtelings bij hem gewaakt, want, nietwaar, men mocht zijn vrienden niet zo aan hun lot overlaten.

Hugo herinnerde zich nu, terwijl hij Mme Rénouard bedankte, hoe hij op een regenachtige avond was thuisgekomen, in een fiaker, wyl hij zich niet in staat voelde zich tegen Montmartre op te slepen, en met zware koorts dadelijk naar bed was gegaan, maar van het verdere wist hij slechts een paar keer de ogen geopend en Mlle Malise in zijn kamer gezien te hebben, en dat zij tot hem had gesproken. Hij had geijld! Een gevoel van nieuwsgierigheid, iets als de dreiging van een gevaar, verontrustte hem. Wat had hij gezegd in zijn koorts? Er waren in zijn leven dingen die, enfin wanneer ze verkeerd werden begrepen, verkeerd uitgelegd, dingen op zichzelf vrij onschuldig... wát had hij in zijn ijlen gezegd?...

‘Mijn God, meneer, wat zou u gezegd hebben? Ik heb er weinig van gehoord, m’n dochter heeft langer en meer bij u gewaakt dan ik... ik kan daar niet zo goed tegen, weet u, tegen het waken, ik ben maar ‘n oud mens, zelf niet heel sterk... wat zeggen mensen die zware koorts hebben als ze ijlen... gekheid, met uw permissie?’

Hij glimlachte en antwoordde: ‘Natuurlijk.’ Mme Rénouard stond op: ‘Ik moet nu heen, m’n werk doen. Malise en ik zullen nog eens naar u komen kijken, maar... u is nu beter, dankzij de Heilige Maagd, die we lang voor u gebeden hebben en ons onze goeie vriend teruggegeven heeft, u moet nu op uzelf passen, voorzichtig zijn, voedzame dingen eten die wij voor u zullen klaarmaken, en dan, morgen, gaan we ‘n wandelingetje maken, nietwaar?’

Ook Hugo was opgestaan, ontroerd, van dank te vol: hij had die goeie, ouwe vrouw in zijn armen willen nemen, en hij dacht op dat ogenblik weer aan zijn moeder. Hij stond daar tegenover Mme Rénouard, met zijn huisbleek, vermagerd gezicht en zijn grote, blauwe ogen, die nu niet de tranen weerhouden konden, terwijl zijn lippen beefden en het woord niet wilden loslaten, dat zijn hart oprong. Hij stak de beide handen naar de ouwe vrouw uit, die ze greep, zij ook nu ontroerd, zij ook nu schreiend, en hij kuste haar handen, hij kuste ze hartstochtelijk, heel zijn woordloze dankbaarheid zeggend in zijn kussen. Mme Rénouard bedwong haar ontroering: ‘Nee, nee, meneer Hugo,’ zei ze, toch nog met tranen in de ogen, ‘dat mag ik niet toelaten, op die manier zal u weer ziek worden, wees nu verstandig, wees nu kalm en bedaard, ga wat lekker zitten luieren, en straks weer naar bed hoor.’

Zij schikte het kanten sjaaltje over haar grijze haren en met de deurknop in de hand voegde zij hem nog eens toe: ‘Verstandig zijn hoor!’

Mme Rénouard was heengegaan en hij zat alleen in zijn studeerkamer. Van het portret van zijn moeder aan de wand tegenover hem, gleed zijn blik van blij en weemoedig denken over de platen die hij er opgehangen had, platen van het bijvoegsel van de *Gil Blas*, tekeningen van Steinlen, Ibels, Couturier, Willete, etsjes van Bauer, maar hij zag ze aan zonder dat hun voorstellingen zijn gedachten vormden. Hij mijmerde nog over Mme Rénouard, over Malise, o, de mensen waren wel zeer goed! Indien zij tussen zichzelf en hun medemensen niet een geldkwestie vonden, als een hoge en brede haag van doornen, indien zij enkel hun hart konden volgen, dan waren daden van goedheid en toewijding een zo natuurlijk en noodzakelijke uiting van hun ziel als het ademen natuurlijk en noodzakelijk was voor hun lichaam. Het ontroerde hem altijd zo wanneer hij iets goeds van de mensen zag of hoorde; hij had hen dan zo lief en had op ze willen toegaan om ze de hand te drukken of te kussen en zeggen: ‘Dank je.’ ‘Waarvoor?’ – zouden ze dan gevraagd hebben, en hij: ‘Omdat je góéd bent, omdat je góéd doet, en omdat mijn hart door je goeddoen zachtbewogen wordt en ik mijzelf kan zeggen dat de toekomst schoon zal zijn en zéker is.’ O, de mensen, hij had ze allen lief ondanks hun gebreken, en die Mme Rénouard en Mlle Malise, hij wist niet of hij ze meer liefhad dan de anderen, maar lief had hij ze, Mlle Malise vooral.

Maar plotseling stond hij op, ontdaan door een leegte om hem heen. Zijn vogeltjes, waar waren ze? God, dat hij nog niet aan ze gedacht had!

Waar waren zijn vogeltjes? Hij voelde zich niet meer zwak nu, niet meer ziek, hij wilde dadelijk naar beneden gaan naar Mme Rénouard, om te vragen waar zijn vogeltjes waren, en reeds had hij de deur van zijn kamer geopend, toen hij op de trap Mme Rénoaurd hoorde spreken. Zij bracht zijn kanaries; moeizaam kwam ze naar boven, in iedere hand een kooitje, en daarin hupten en wipten en schommelden kleine gele vogeltjes, tsjilpend, angstig door de ongewone beweging. Eindelijk, daar was ze boven en zei lachend: 'Ik kom uw vriendjes terugbrengen, ze zongen maar door, tijdens uw ziekte, we hebben ze naar beneden gebracht.'

Opnieuw schoten Hugo de tranen in de ogen. Hij vergat Mme Rénouard te bedanken, hij hing een kooitje op aan een spijker in de wand, terwijl hij het andere op een stoel voor zijn venster zette, en zonder op zijn oude buurvrouw te letten, die hem glimlachend stond aan te zien met de handen op haar buik gevouwen, sprak hij zijn vogeltjes toe, nu het een dan het ander, kleine woordjes van grote liefde, korte groetjes van blij weerzien, alsof die gele huppeldiertjes gevederde zieltjes waren die verstaan konden woorden, die voelen konden liefde van een eenzame banneling, verloren in het onmetelijke, woest voortdringende Parijs. Inderdaad, zij beantwoordden de stem-liefkozingen van hun meester, zij gingen voort te huppelen van hun stokje naar hun etensbakje, van hun etensbakje naar hun fonteintje, en ze schommelden, tsjilpend, blij, vrolijk, licht, omdat ze weer thuis waren en weer de stem van hun meester hoorden, en die voor het venster klapwiekte en ploos zich en wierp, als glazen kraaltjes, een paar hoge, hoge noten uit zijn wijd open snavelkje, en toen hoorde Hugo de welkomstgroet van het dartelende, gele zieltje: een reeks van klare geluidjes, plotseling stil, en weer een nieuwe val van trillertjes, hoger nog dan de vorigen, en de andere, aan de wand, zette nu ook in, en volgde zijn kameraad, totdat de kamer vol was van geluid wegvloeiend in de ruimte naar buiten.

Opnieuw bedankte Hugo mevrouw Rénouard, en opnieuw ging zij heen met een waarschuwing om voorzichtig te zijn en zich niet te veel te vermoeien. Hij ging weer aan zijn schrijftafel zitten, nadat hij zijn scheerspiegel van de wand had genomen, want hij had bemerkt dat zijn ziekte hem een baard gegeven had. Hij bleef zich een ogenblik aanzien: hij was vermagerd, bleek, maar zijn ogen waren helder in hun diepe kassen, zijn lang gegroeide goudblonde haren hingen in dikke vlokken op zijn breed en blank voorhoofd, en hij dacht dat het tijd werd dat de

kapper hem onder handen nam; zijn kleine oren en volle lippen onder zijn baard waren bleek van ziekte en huislucht, hij was wel erg ziek geweest, maar hij voelde zich vergenoegd, terwijl hij de spiegel op een stoel legde en weer naar zijn vogeltjes keek, die telkens hun hoge klanksnoeren uitwierpen. En nu eerst had hij geheel zijn vroegere leven terug. Had hij niet een van die vogeltjes meegebracht uit Brabant, was het niet een geschenk van zijn moeder?

Ja, zijn vroegere leven had hij terug, zijn leven van ballingschap, hier in Parijs. Een gevoel van nameloos, onbevredigd verlangen beviel hem, dat onoverwinnelijke, steeds knagende verlangen om terug te gaan naar zijn dorp, om zijn oude moeder te zien, haar te omhelzen, naast haar te zitten, met haar hand in de zijne, haar stem te horen: dat vreselijke, onvervulbare verlangen van vroeger, wanneer hij alleen was in zijn kamer, voor hem uit de geweldige onlijdelijke stad, die hij soms haatte, en waarin hij zich dan bevond als een drenkeling aangespoeld op een vreemde kust. Hij legde zijn hoofd neer op zijn armen en schreide lange tijd, stil, zonder snikken, maar overvloedig de tranen. Allengs werd hij kalmer, en hij dacht na, droevig nog altijd zijn gedachten, krijtend nog altijd dat verlangen naar huis, maar thans zich neerlegend achter het weten dat het niet kon. En waarom kon het niet? Wat had hij misdaan dat hij een banneling moest wezen, zijn moeder niet mocht weerzien? Onvoorzichtig woord in een krantje geschreven, waarin een ijverig politieambtenaar majesteitsbelediging had gezien, en daarom was hij veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf!

Hij glimlachte even om de domheid van dat vonnis: het was zo erbarmelijk kleinzielig, veel meer dan wat hij geschreven had: de ondoordachte uiting van een jonge revolutionair, die pas uit zijn dorp in het leven is gekomen, was het een belediging van Koninklijke Majesteit. O, zo erbarmelijk, zo kleinzielig, die lui die vonden dat de Koninklijke Majesteit beledigd kon worden door... enfin, door de eerste de beste heet-hoofd! Maar zo was 't: hij had, zei men, de Koninklijke Majesteit beledigd, en daarom had men hem bij verstek veroordeeld tot gevangenisstraf. Hij was gevluht. Hij had die onrechtvaardige domme straf niet willen ondergaan, maar daarvoor een andere wredere straf nog op zich geladen, die van de ballingschap! Dat was erger nog. Een jaar geleden was zijn moeder zwaar ziek geworden en hij, zijn vonnis vergetend, was teruggesnel naar Holland, maar in Roosendaal was zijn broer hem

LEESFRAGMENT

tegemoet gekomen om hem te waarschuwen; de politie, men wist niet hoe en door wie, was van zijn komst onderricht en zou hem gevangen nemen, en dadelijk, zonder zijn moeder gezien te hebben, moest hij teruggaan, in een boerenkar, naar de Belgische grens.

Over de reeks Rendom Couperus

Louis Couperus is zonder twijfel de grootse Nederlandse schrijver van rond 1900 en misschien wel de grootste Nederlandse romanschrijver ooit. *Eline Vere*, *De stille kracht* of *Van oude mensen, de dingen die voorbijgaan* zijn nog steeds in druk en worden volop gelezen en geprezen. Zijn tijdloze oeuvre geeft een prachtige inkijk in de fascinerende wereld van het *fin de siècle*.

Maar hoe onmiskenbaar de literaire oorspronkelijkheid van Couperus ook is, hij leefde niet in een cultureel vacuüm. Hoewel Couperus zich de façade van een ‘passatist’ aanmat, had hij wel degelijk een scherp oog voor de artistieke ontwikkelingen van zijn tijd. Dat blijkt indirect uit, niet altijd grondig bestudeerde, intertekstuele kenmerken van zijn werken en terloopse opmerkingen in zijn brieven. In contemporaine kritieken worden regelmatig vergelijkingen gemaakt tussen het werk van Couperus en zijn (Europese) tijdgenoten. Daarnaast vertaalde hij samen met zijn vrouw werk van tijdgenoten en hij had ook persoonlijk contact met ze. Zoals elke schrijver onderging hij van deze lectuur en omgang onbewust invloeden. Op zijn minst heeft het hem gedwongen te reflecteren over zijn positie als literair auteur.

Zo past *Eline Vere* naadloos in de traditie van de grote negentiende-eeuwse vrouwenromans van Flaubert of Tolstoj, en passen *Noodlot* en *Extase* bij het decadentisme à la Oscar Wilde. *Metamorfose* is een opvallend moderne introspectieve metaroman en *De stille kracht* anticipeert op het postkoloniale debat.

Couperus’ werk heeft niet toevallig de tand des tijds doorstaan: het is moderner dan dat van menig schrijvende tijdgenoot. Couperus’ grootsheid heeft er echter wel toe geleid dat het soms lijkt of hij de enige Nederlandse schrijver van rond 1900 is die het lezen nog waard is. Hoewel Couperus’ werk zogenaamd nooit ‘school heeft gemaakt’ zijn er in de Nederlandse literatuur van rond 1900 wel degelijk werken met onmiskenbare invloed van de Haagse meester te vinden.

Deze zijn echter doorgaans ‘vergeten’ en antiquarisch moeilijk te vinden. Dat geldt ook voor enkele romans van over de grenzen die opvallende intertekstuele verbanden met Couperus’ oeuvre hebben.

LEESFRAGMENT

De reeks Rondom Couperus wil daar op bescheiden wijze verandering in brengen en deze werken opduikelen en weer beschikbaar maken. Dit ter literair genoegen van de Couperusfan maar ook van de liefhebber van negentiende-eeuwse- en *fin-de-siècle*-literatuur.

De reeks wordt verzorgd door *fin-de-siècle*-kenner Sander Bink van rond1900.nl.

LEESFRAGMENT

De dromers
door Maurits Wagenvoort
met een nawoord van Sander Bink
paperback
262 pagina's
215x140x22
€22,50
ISBN 978 94 91618 604
NUR 301
Rondom Couperus nr. 4

LEESFRAGMENT

Astoria Uitgeverij
www.astoriauitgeverij.nl
info@astoriauitgeverij.nl
[@AstoriaUitgever](https://www.instagram.com/AstoriaUitgever)

Zoals heden ten dage van jihadistisch en rechts-extremistisch terrorisme, hing in het fin de siècle voortdurend de dreiging van gewelddadig anarchisme in de lucht.

In de roman *De dromers* (1900) beschrijft Maurits Wagenvoort de wederwaardigheden en het gevoelsleven van Hugo de Vos, een jonge socialist die om een gevangenisstraf in Nederland te ontlopen de wijk heeft genomen naar Parijs. Door de omgang met allerlei kleurrijke en idealistische figuren en door de armoede en onrechtvaardigheid die hij om zich heen ziet, radicaliseert hij geleidelijk tot het anarchisme en pleegt een terroristische daad.

Wagenvoort was een van Couperus' beste vrienden en *De dromers* een van diens lievelingsromans. Het was een in zijn tijd veelbesproken werk en bijzonder populair onder anarchisten. De roman zou een kleine klassieker uit de Nederlandse literatuur kunnen zijn maar is volstrekt 'vergeten'. De Parijse setting, aangekleed met anarchisme, moderne kunst, mystiek, occultisme en decadentie maken het een buitengewoon levendige roman die eenieder met interesse in Couperus, politieke geschiedenis en cultuurhistorie zal boeien.

De dromers is het vierde deel in de reeks *Random Couperus*, waarin door Couperus bewonderde, beïnvloede of anderszins verwante literaire teksten van rond 1900 zullen worden uitgegeven. De reeks wordt verzorgd door fin de siècle-kenner Sander Bink van rond1900.nl.

Astoria Uitgeverij
www.astoriauitgeverij.nl
info@astoriauitgeverij.nl

Random Couperus nr. 4

ISBN 978-94-91618-60-4

